

'Zorg is een samenspel'

Ter gelegenheid van de dag van de verzorgende op 20 oktober pleit zorgethicus Linus Vanlaere voor een ethische herwaardering van ouderenzorg. Zopas verscheen bij het Davidsfonds het boek *Zorg aan zet. Ethisch omgaan met ouderen*, dat hij schreef samen met de Leuvense hoogleraar ethiek Chris Gastmans.

JAN GLORIEUX | Linus Vanlaere wijst er telkens weer op dat hulpverleners in ouderenzorg dagelijks voor ethische uitdagingen staan: "Goede zorg is vaak een zoekproces. Het is een samenspel waarbij zorgverlener en zorgontvanger samen een waardig antwoord zoeken op kwetsbaarheid. Neem nu zoiets 'banaals' als het wassen van ouderen. In het lichamelijke contact met de oudere weet je dat de lichamelijke integriteit, de eigenwaarde op het spel staat. Dat beseft de hulpverlener meestal goed: met hetzelfde washandje kan die iemand proper maken, maar ook méér mens." Dat kan alleen, verklaart hij, wanneer de hulpverlener erin slaagt om meer te zien dan alleen het lichaam van die oudere dat moet worden gewassen: "Het maakt dat zorg meer vraagt dan de inzet van technische vaardigheden. Het doet ook een beroep op de relationele vaardigheden, op emotionele intelligentie en vraagt om te beginnen een groot inlevingsvermogen."

Antwoord op kwetsbaarheid

Volgens Vanlaere vragen we soms veel van de meestal jonge hulpverleners, voor wie er een bijzonder grote kloof ligt tussen hun leven en dat van de kwetsbare ouderen die aan hun zorg zijn toevertrouwd. Zo wijst hij erop dat inlevingsvermogen geen evidentie is, hoewel het centraal staat in goede zorg. "Empathie is telkens weer een uitdaging. Dat is het zeker ten opzichte van die oudere voor wie je helemaal geen warm gevoel of sympathie voelt en die toch recht heeft op een menselijk antwoord op zijn kwetsbaarheid. In plaats van erover te klagen dat het toch erg is gesteld met empathie, moeten wij mensen de kansen geven om te groeien in empathie." Want empathie kan wel degelijk worden geoefend. In het boek *Zorg aan zet. Ethisch omgaan met ouderen* tonen beide auteurs aan hoe empathie kan groeien door dialoog en reflectie

op het dagelijkse handelen. Daartoe wordt ook een beroep gedaan op de verbeeldingskracht. Dat is ook wat in het zorgethisch lab sTImul – een centrum in Moorsele dat de reflectie over de zorgpraktijk stimuleert – wordt gevoed: door hulpverleners zelf zorg te laten ondergaan alsof het oudere personen zijn, zien ze plots zoveel meer dan voorheen. Vanlaere voegt daaraan toe: "In elk geval moeten wij werken aan een sfeer waarin empathie gestimuleerd kan worden, door gesprekken over het werk vanuit waarden en zorg om waardigheid."

Beroep of roeping

Hij dringt aan op erkenning van de motivatie van het zorgwerk: "Zorg is meer dan een beroep, het is ook een stuk roeping. Misschien moeten we ervoor zorgen dat hulpverleners zich veel meer aangesproken voelen in hun roeping. Dat betekent dat we hen veel meer ruimte moeten geven om zich niet alleen te bekwaamen in de zorgtechnische kant van de zaak, maar ook in de zorgethische kant ervan."

'Empathie is telkens weer een uitdaging. We moeten mensen de kansen geven daarin te groeien.'

Hulpverleners in ouderenzorg hebben er vaak niet voor gekozen om ouderen proper te maken. Volgens mij hebben ze voor ouderenzorg gekozen om zich zo met die mens te verbinden dat die zich meer mens voelt. Krijgen zij echter de kans om zich zo te verbinden in de dagelijkse zorg? Zonder die verbinding verdwijnt er iets wezenlijks in de zorg, verklaart

Linus Vanlaere en Chris Gastmans, **Zorg aan zet. Ethisch omgaan met ouderen**, Davidsfonds, Leuven, 180 blz., € 22,50. Bestellen kan via www.tertio.be.

hij: "Als je echt in relatie gaat met de ander die aan je zorg is toevertrouwd, krijg je er veel van terug. Misschien vergeten we te veel dat wederkerigheid belangrijk is in de zorg, zowel voor degene die de zorg ontvangt als voor degene die de zorg geeft. In een foreerks belichten wij niet lang geleden hoe de zorgontvanger ook wat kan zorgen voor de hulpverlener, ook al is de oudere persoon bijzonder hulpbehoevend. Ook kwetsbare ouderen zorgen. Bijvoorbeeld door zich zorgen te maken. Daarom is het betuttelend als wij zeggen: 'Maak je maar geen zorgen meer, wij zorgen voor jou.' Net zelf bezorgd kunnen zijn en zorgen mogen delen, is zo wezenlijk menselijk dat we ouderen dat niet mogen ontnemen."

Ondergewaardeerd

Vanlaere ontzenuwt insinuaties als zouden die zorgethische overwegingen louter christelijk zijn. "Ons werk is mede geïnspireerd door het werk van de Amerikaanse sociologe en feministe Joan Tronto. Die legt net het pijnpunt bloot: zorg wordt ondergewaardeerd en gemarginaliseerd. Zij betoogt dat de hele zorg letterlijk en figuurlijk uit de marge moet worden gehaald. Want wanneer we erkennen dat we allemaal kwetsbaar zijn en wezenlijk zijn aangewezen op elkaar om ons mens te weten, dan kunnen we zorg waarderen zoals het hoort. Die waardering is er politiek en maatschappelijk nog niet. Kijk naar hoe we omgaan met ouderenzorg; daar moet ontzettend veel gebeuren met onthutsend weinig middelen."

"Hulpverleners moeten zich niet alleen zorgtechnisch, maar ook zorgethisch bekwaamen", vindt Linus Vanlaere.

